

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE OWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103

Onder redactie van Ds K. Schilder, Dr C. Tazelaar en Prof. Dr J. Waterink

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo; Ds R. E. van Arkel, Utrecht; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr C. Bouma, 's-Gravenhage; Ds K. Fernhout, Vreeland; Prof. Dr F. W. Grosheide, Amsterdam; Prof. Dr T. Hoekstra, Kampen; Dr G. Keizer, De Steeg; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Ds C. Lindeboom, Amsterdam; Dr S. O. Los, 's-Gravenhage; Dr J. W. Marmelstein, Amsterdam; Ds F. C. Meijster, Rotterdam; G. Meima, Groningen; Ds D. Postma, Burgersdorp (Zuid-Afrika); Ds A. Ringnald, Soerabaja; Dr J. C. Rullmann, Wassenaar; J. Strikwerda, Dordrecht; Dr J. Thijs, Zwolle; Dr J. Veldkamp, Hilversum; Prof. Dr D. H. Th. Vollenhoven, Amsterdam; Ds J. de Vries, Tilburg; Ds J. D. Wielenga, Franeker; Mr J. A. de Wilde, 's-Gravenhage.

Stukken voor de Redactie zende men aan den secretaris der Redactie:

Dr. C. TAZELAAR, 2e Const. Huygensstr. 77, Amsterdam.

Drukkers-Uitgevers:

OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes
Tel. No. 58 — Postrekening No. 36000.

Abonnement: f2.50 per halfjaar bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitenland f7.50 en voor Ned.-Indië f6.— per jaar.
Advertentiën: 35 ct. p. regel. — Losse nummers f0.15.

INHOUD: Hoofdartikel: Ook het lichaam. — Uit de Schrift: Geloovige verootmoediging. (Num. 14:5). — Kerkelijk Leven: Stemmen over toestemmen en instemmen. Verkeerd adres: een vraag betreffende het boek Prediker. Joldentjes. Het Gereformeerde leven in het buitenland. — Lit. en Kunst: Ina Bondier-Bakker en haar werk. V. — Pop. Wet. Schetsen: Jeugd en Jeugdbeweging. III. — Zending en Evangelisatie: De Zending en de Wereldcrisis. II. — Perschouw. — Kerknieuws.

HOOFDARTIKEL

Ook het lichaam.

Overeenkomstig het de vorige maal ontworpen program, spreken we allereerst over de lichamelijke vorming.

Na het twaalfde tot veertiende levensjaar ondergaat het lichaam van ieder mensch een diep ingrijpende verandering. Behalve dat de geslachtsorganen zich meer gaan ontwikkelen, verkeerden alle deelen en onderdeelen van het lichaam in een geweldig rijpingsproces. Er valt geen periode in het menselijke leven aan te wijzen, waarin een sterkere groei en zulk een algeheele ontwikkeling plaats vinden, dan juist deze tijd; en het moet als een bijzondere zegen beschouwd worden, als die geheel zonder ongelukken verloopt.

Allereerst groeit het heele beenderenstelsel uit; niet alleen in de lengte, maar ook in de breedte. En niet slechts worden de ledematen van den puber langer, maar ook de lichaamsbouw begint een meer mannelijke of vrouwelijke gedaante te krijgen, terwijl ook het gezicht z'n typeerende lijnen gaat vertoonen.

Tot deze vorming van de meer mannelijke of vrouwelijke gestalte draagt voorts ook bij: de groei in de spieren, die eveneens zoowel in de lengte als in de breedte zich uitzetten.

Gegeven deze snelle groei, is het heel begrijpelijk, dat de jeugd in deze periode over het algemeen zeer onbehouden en onhandig is in zijn bewegingen. Zij loopen en stooten overal tegen aan en begaan allerlei ongelukken. Zij weten met hun lange lijf en slungelige armen en beenen nog geen weg. Zij zijn over zichzelf heengegroeid en moeten nog leeren, zich aan den nieuwen toestand aan te passen en hun ongeproportioneerde lange ledematen behoorlijk te gebruiken.

Ten derde worden ook de innerlijke organen in het groeiproces opgenomen. Bij de jongens groeit het strottenhoofd; de adamsappel vormt zich: de baard zit hun nu immers in de keel? Het hart vergroot zich met ongeveer een derde en de longen met de helft van het oorspronkelijke volume, waardoor uiteraard schouders en borstkas zich uitzetten moeten. De grootste verandering echter voltrekt zich in de hersenen. Want vooreerst wordt hun gewicht verdried- à verviervoudigd en bereikt dit in deze periode zijn maximum. En voorts verdiepen zich vooral ook de hersengroeven en vermenigvuldigen en verfijnen zich de hersenkronkelingen. Om dit snel groeiende lichaam behoorlijk te laten functioneeren, moet het hart wel dubbel arbeid verrichten, begint het bloed sneller te jagen en zijn de zenuwen vaak tot op het uiterste gespannen.

Dit laatste brengt weer allerlei gevolgen met zich. De verhoogde doch onregelmatige bloeddruk doet de jeugd nu eens zonder uiterlijke oorzaak, hoog rood en dan weer in-wit worden. Door de sterke spanning van het zenuwstelsel zijn ze op het een oogenblik overgevoelig en prikkelbaar, en op het volgende vermoeid en lusteloos en apathisch. Van „zum Himmelhoch jauchzend“ slaan ze zomaar in het „zum Tode betrübt“ over. Tusschen optimisme en pessimisme slingeren zij heen en weer. En in hun lusteloze en moedeloze buien verlangen zij als vanzelf naar allerlei opwekkingen, om hen er weer bovenop te brengen; en het is mede hierom, dat allerlei prikkels door hen gezocht wor-

den, prikkels van brillantine en parfum, van alcohol en nicotine, genotprikkels van bioscoop, dancing e.d., en helaas ook sexueele prikkels in onanie of zelfbevrediging.

Wie zich van deze enorme fysieke veranderingen rekenschap geeft, zal verstaan, dat ook het lichaam van de jeugd bijzondere belangstelling en zorgvolle leiding behoeft.

En deze eisch klemt dubbel thans, omdat wij te doen hebben met de generatie die in den oorlog en in de eerste na-oorlogsjaren werd geboren. De ondervoeding of slechte voeding, de nerveuse spanning en alle verdere ellenden van dien tijd zijn ook aan de hedendaagsche jeugd merkbaar. In Duitsland heeft men reeds verschillende na-weën van den oorlog ook bij hen geconstateerd. Het tegenwoordige geslacht staat daar in lichaamslengte bij het vooraangaande achter. De fysieke weerstand en het fysieke prestatievermogen zijn afgenomen. Met name in het beenderenstelsel doen zich veel meer gebreken en ziekten voor dan vroeger. Inzonderheid moet het thans veelvuldig voorkomen van rachitis als een na-oorlogsverschijnsel beschouwd worden. De jeugd van 1931 heeft ook fysiek een zwaardere strijd dan haar voorgangers, en natuurlijk in de landen, die in den oorlog geweest zijn, nog weer erger dan in Nederland.

Daarom zullen wij ook aan het lichaam behoorlijke aandacht besteden. We zullen ons hoeden voor elke doopersche tendenz, die aan het lichamelijke en stoffelijke het stempel der minderwaardigheid opdrukt en — ware het mogelijk — het geheel negeren wil. Wij zullen veel meer uit de zuiver Christelijke, reformatische, verbondmatige beschouwing leven en handelen. Jezus kocht de Zijnen evengoed naar lichaam als naar ziel. Zoowel de ouderen als de jongeren hebben dieper uit het besef te leven, dat ook het babylichaam en het kinderlichaam en het jongens- en meisjeslichaam van den Heer Jezus is en door de koop met Zijn eigen bloed Hem ten eigendom werd. Noch wij, noch zij mogen daarom daarmee doen naar ons believen. Het behoort ook tot de gehoorzaamheid, waartoe wij krachtens het verbond en den doop verplicht zijn, om nauwkeurig op te sporen de weiten, die God voor de ontwikkeling van het menschenlichaam gesteld heeft, en dienovereenkomstig ons gedrag in te richten.

Van mij, als predikant, zal wel niet verwacht worden, dat ik een soort leer voor de lichamelijke verzorging zal geven. Het „schoenmaker, houd u bij uw leest“ geldt ook hier. Om toch de lichaamszorg niet geheel voorbij te gaan, stip ik een enkel ding aan.

Het behoort zeker allereerst niet opzettelijk gezegd, dat het sterk-groeiende lichaam der jeugd ook krachtig gevoed moet worden. Wij zullen dus goed doen, de voorschriften van de voedingsleer op te volgen, die ons zegt, op welke wijze en met welke spijzen dit het best geschieden kan.

Voorts dient het lichaam rein gehouden te worden. In ons waterland kan vrij alle watervrees afgelegd. Het water is gelukkig bij ons een goedkoop artikel en kan daarom door ieder ruim worden gebruikt. Koude wasschingen en afspoelingen sterken de zenuwen en bevorderen het lichamelijke weerstandsvermogen.

Al verder moeten onze jonge menschen voldoende slaap hebben. Zij moeten zich tijdig ter ruste begeven. Bovendien moeten zij zich gewennen om altoos op hetzelfde uur naar bed te gaan. En eenmaal op bed gekomen, moeten ze niet phantaseeren of mijmeren, nog veel minder romans lezen of rooken, maar werkelijk ook slapen en dit zeker niet minder dan 9 à 10 uren van het etmaal doen. En 'smorgens wakker geworden, moeten zij niet blijven na-dommelen, maar met één sprong uit hun bed op den grond staan.

Eindelijk behoort het geen breed betoog, dat zij weinig of geen spiritualiën behoeven te gebruiken en in deze periode practisch geheelonthouder moeten zijn.

Het spijt mij, dat ik niet even vluchtig aan de gewoonte van het rooken voorbij gaan kan. Indien dit een louter hygiënische kwestie was, zou ik niet meer dan een enkele aanduiding durven geven. Maar nu aan deze zaak meer kanten zijn, moet ik er een enkel woord meer van zeggen, al blijkt hierbij dan ook, dat lichamelijke en zedelijke vorming niet altijd even scherp uit elkaar te houden zijn.

Ik weet, dat ik hier aan een zwakke plek maak, waarop onze Nederlandsche volksziel, en vooral de mannelijke, niet heel veel verdragen kan. Men ziet u voor niet geheel vol aan, wanneer go in ernst de vraag stelt, of het wel voor eenig mensch, op welke leeftijd ook, aanbeveling verdient om rooker te zijn. En men komt altijd weer met de bekende zegswijze aandragen, dat het geen man is, die niet rooken kan.

Nu is het aanvoeren van spreekwoorden altijd een zwakke methode van argumenteeren. Of liever: het is hoelmaal geen methode van argumenteeren. Want het spreekwoord omvat nooit de heele zaak, waarom het gaat, doch brengt slechts één kant er van naar voren. En die ééne zijde generaliseert het bovendien nog, en het negeert de vele andere gevallen, waarin het aldus niet is gesteld. Het spreekwoord is dus wel allerminst geschikt om als argument dienst te doen, want het argument wil concreet zijn. Dat gaat juist op de zaak zooveel mogelijk in, en poogt alles uit te spreken wat er voor of tegen is.

Maar goed, wil men desondanks met spreekwoorden argumenteeren, nu, onlangs hoorde ik een variant op bovengenoemde zegswijze. Deze namelijk: „Het is geen man, die 't rooken niet laten kan“, en ik geloof, dat hierin meer waarheid schuilt.

Trouwens, de rook-manoeuvres, voor zoover zij met het oog voor anderen waarneembaar zijn, doen meer aan de trek- en zuigbewegingen van een baby, dan aan bijzondere betooning van mannelijkheid denken. En evenzeer lijkt het mij eerder gebrek aan mannelijkheid en innerlijke sterkte te zijn, wanneer b.v., als het op vergaderingen een beetje begint te spannen, zoo zenuwachtig de pijp te voorschijn gehaald en zoo hevig aan de sigaar getrokken wordt.

Doch hoe dit nader zij, de kwestie van het rooken is, voor zoover mij bekend, onder ons nog maar zelden aan de orde gesteld. Gelukkig is hierin in den laatsten tijd wel eenige kentering gekomen. Maar deze heeft toch nog niet zó door-gewerkt, dat het overbodig zou zijn, de zaak eens opzettelijk te bespreken. Daarom hierover in het volgend artikel nog iets meer.

E. D. KRAAN.

UIT DE SCHRIFT

Geloovige verootmoediging.

Toen vielen Mozes en Aäron op hunne aangezichten, voor het aangezicht van de gansche gemeente der vergadering van de kinderen Israëls.

Num. 14:5.

Toen vielen Mozes en Aäron op hunne aangezichten, voor het aangezicht van de gansche gemeente der vergadering van de kinderen Israëls. Daarin dragen Mozes en Aäron het teeken van de zalving des Heeren.

En hierin dragen alle knechten des Heeren het teeken hunner zalving, dat zij geen middelen weten om het volk des Heeren te leiden. Dat zij de houding niet willen aannemen, alsof van hen de reformatie zou kunnen komen. Daarin zijn zij onderscheiden van hen, die heerschappij voeren over het erfdeel des Heeren. Wel die vallen niet op hun aangezicht. Maar die nemen hun maatregelen. Die zijn zoo gauw niet uit het veld geslagen. Maar die

L. DIJKSMAN
ERENHANDEL

d. Huydenstraat 49
ERDAM - Tel. 52669

stoffenhandel van
VAN HAASTEREN,
erslaan No. 2. LEIDEN.
52. Postrek. 124867.

ich beleeft aan voor
levering van
rien Brandstoffen
lezing. Billijke Prijzen.

rs -- Legumes
S. SMIT

In Aardappelen,
nten en Fruit
elefoon 22684

aelstraat 99
nsterdam.

der, Den Haag

STRAAT No. 26
Telefoon 19026

rs- en Grutlorswaren,
lmonades, Comestibles
lne Vleeschwaren.

KDIJK & ZOON

254 - OPGERICHT 1900

l- en Zinkwerkers
n Gas- en Waterleiding

che Licht-installaties
nitalre Artikelen

straat 17, Haarlem

ketbakkerij
nchroom

tr. 19-21, Leiden

POONNUMMER 579

efd aanbevelend

M. VAN NOORT

MEIBOOM

AN, AANNEMER, enz.

khorsstraat 58

N HAAG

zich beleeft aan.

REUNING

MPLETE

BILEERING

IAT 27-29 - TEL. 107

LVERSUN

STOIRO 27625

ratie-Inrichting

pijten, Gordijnen,

i en Meubelen.

LAARD, Den Haag

mstraat No. 57, hok

rstraat, Tel. 35023.

in te kwaliteit ROON-
ELK, KAAS en EIEREN
E VLEESCHWAREN.

lingen worden zoo spo-
k aan huis bezorgd.
voortdurende contröle
ntrôle-Bureau, Den Haag

corij Stofferderij
H. KAPTEIN Tel. 43888
redijkschelaan 34b
illeering, ook volgens tekening
aan alle Meubelen
s. Bestelst eigen werk

weten er wel wat op. Die weten er altijd wat op. En die bereiken ook wel wat. Daar zijn ze practische menschen voor. Maar wat ze dan bereiken is dan ook niets anders, dan dat de ongeloovige opstandigheid verandert in ongeloovige onderworpenheid. Wereldsch en dood.

Maar Mozes en Aäron weten er geen raad mee. Ze hebben hun plannen en maatregelen niet klaar. Maar zij vallen op hun aangezicht. Ach, daarover haalt ieder zijn schouders op. Dat wordt dan als teeken van zwakheid gezien. Maar het is het tegendeel van moedeloosheid. Welgelukzalig het volk, welks leidlieden zoo vallen op hun aangezicht! Die tegenover het ongeloof in het bondsvolk geen ander middel weten, dan het toevlucht nemen tot den Heere. Die zeker geen uitkomst zien in wat dat volk zelf bezit. Maar die alleen hun verwachting bouwen op de goedertierenheid des Heeren.

Maar als Israëls leidlieden op de goedertierenheid des Heeren hopen, zoo doen zij dat in verootmoediging, belijdende de wederspanning van het volk. Ach, er wordt zooveel van reformatie gebabbeld! Maar hier wordt de weg tot ware reformatie geopend. Waar met het aangezicht ter aarde Israëls leidlieden zich voor den Heere verootmoedigen, daar is de waarachtige liefde tot de kerk en daar worden in waarheid de zonden der kerk gezien en genoemd. Dan is daar in de zielen een schreien vanwege de breuke van Sion.

Maar dat spreken van de zonde van het bondsvolk door de gezalfde knechten des Heeren, die met het aangezicht ter aarde tot den Heere toevlucht nemen is van anderen toon, dan gehoord wordt in het smalen dergenen, die heerschappij voeren over het erfdiel des Heeren.

Zoo hebben ook Jozua, de zoon van Nun en Kaleb, de zoon van Jefunne, die behoord hadden tot degenen die het land verspiet hadden, hunne kleederen gescheurd.

Maar zij hebben toen ook hun woord des geloofs weer over het mismoedig volk opgeheven. En zij spraken tot de gansche vergadering der kinderen Israëls, zeggende: het land, door hetwelk wij getrokken zijn, om hetzelve te verspieten, is een uitermate goed land. Indien de Heere een welgevallen aan ons heeft, zoo zal Hij ons in dat land brengen en zal ons dat geven: een land, hetwelk van melk en honig is vloeiende. Alleenlijk zijt tegen den Heere niet wederspanning en vreest gij niet het volk dezes lands, want zij zijn ons brood! Hunne schaduw is van hen geweken en de Heere is met ons, vreest hen niet.

Hier staan deze knechten des Heeren in hun hooge roeping.

Wat is het hoogste weeldewerk, waartoe de Heere menschen roept: om tot Zijn volk te spreken van Zijn werk. Dan mogen zij spreken van uitermate goede dingen. Van levensvreugde en levensweelde. Van het land vloeiende van melk en honig. Indien er ergens van levensblijdschap kan gesproken worden, dan is het daar waar de knechten des Heeren spreken tot het bondsvolk. Dan is het daar, waar het verbond gepredikt wordt.

Maar dan is ook dit het kenmerk van het spreken der knechten des Heeren, dat zij handelen over het welgevallen des Heeren. Van het eeuwig welbehagen. Ach, dat welgevallen des Heeren vindt waarlijk zijn verklaring niet in de gegevens, die hij het volk aanwezig zijn. Het staat daarmee juist in zoo scherpe tegenstelling. Het vindt louter verklaring in God zelven, en het stemt ons tot eeuwige verwondering. Maar waar het welgevallen des Heeren gepredikt wordt, daar kan en daar moet ook gepredikt worden de vrede en blijdschap van het leven. Als de Heere een welgevallen in ons heeft, wat zou er dan zijn in hemel of op aarde, wat ons zou kunnen schaden? En dan gaat het in tegen alle wijsheid en berekening der menschen. Als de Heere een welgevallen aan ons heeft, zoo zal Hij ons in dat land brengen en zal het ons geven.

O als wij dat maar geloofden. Als wij dat ook maar geloofden in onzen tijd. Voor ons persoonlijk leven en voor al onze actie over heel de breedte van het leven. Dan zoudt ge eens wat zien! Dan zou de hemel opengaan en de Heere zou Zijn wonderen weer over ons vermenigvuldigen. Zoo heeft Hij het gedaan in de verledene jaren en zoo doet Hij het telkens weer. En het is de hooge roeping van Gods knechten om dat te prediken. Waarlijk niet om door hun wijsheid te trachten hoever ze die Christenen wel brengen kunnen en welke posities ze wel voor hen veroveren kunnen. Maar om het welbehagen Gods uit te roepen. En dan kan er nooit te hoog gegrepen. Dan worden de nederigen vertroost, de tarneergeborenen weder opgericht.

Maar die vertroosting en wederoprichting geschiedt niet dan in den weg der vermaning: alleenlijk zijt tegen den Heere niet wederspanning.

Wat daarin alleen schuilt de oorzaak van onze machteloosheid. Die schuilt nooit in de menigte en in de macht onzer vijanden. Die schuilt nooit in de ongunstige omstandigheden. Maar die schuilt alleen in onze zielehouding tegenover den Heere. In ons ongeloof en vleeschelijk overleg. Daarmede houden wij de goedertierenheden des Heeren van ons af. Daarmede halen wij de magerheid en moedeloosheid over onze ziel.

Wel dan kunnen we onze bewondering niet op voor de mannen van de cultuur!

Dan weten wij precies uit te rekenen, dat onze woorden tegen de hunne niet op kunnen.

En daar hebben wij ook gelijk in. Maar de oorzaak schuilt hierin, dat wij de heerlijkheid des Heeren niet zien.

Dat wij de prediking niet verstaan van Zijn welgevallen.

O die prediking is zoo anders.

Waarlijk die onderschat de macht van het vleesch niet.

Maar die roept uit: het welbehagen des Heeren. En dan versmelt de goedertierenheid des vleesch.

Vreest niet het volk dezes lands.

Zij zijn ons brood.

Wij zullen ze verteren.

Hun schaduw is van hen geweken.

De Heere is met ons.

En zoo God vóór ons is, wie zal tegen ons zijn?

A.

D. S.

KERKELUK LEVEN

Stemmen over toestemmen en instemmen.

In den laatsten tijd worden er nogal eens stemmen vernomen, die zeggen, dat ze U een bepaalde waarheid moeten toestemmen, maar dat zij er niet mee instemmen. Men zegt dan: „theoretisch beschouwd hebt ge gelijk, maar in de praktijk, dan weet ik het nog zoo niet“.

„Het is merkwaardig“, zoo zegt een ander, „wanneer ik de theoretische beschouwing volg, ja dan is er eigenlijk geen speld tusschen te krijgen, „maar toch kan ik er niet mee eens zijn“.

Deze instelling, die wijst op een soort conflict tusschen wat men theoretisch moet aanvaarden en wat men als praktische levenshouding toch de voorkeur geeft, is belangwekkend genoeg om er eens afzonderlijk de aandacht aan te wijden.

Het merkwaardige conflict, dat we hier indiceren, loopt eigenlijk heel de historie door. Het spreekt natuurlijk wel van zelf dat in dit conflict de botsing ligt tusschen het objectieve en het subjectieve. Wanneer men gedwongen wordt een zeker betoog, een zekere theorie toe te stemmen, dan betekent dat, dat men zuiver objectief beschouwd niet anders kan dan de juistheid van het betoog erkennen. Wanneer men dan echter daarna zijn instemming met het geheel toch weer niet wil betuigen, dan betekent dat eigenlijk, dat er subjectieve redenen zijn, waarom men zich aan het objectief als juist erkende niet wil overgeven. Deze conflicthouding kan van groote betekenis zijn, is dat ook in den regel.

Het merkwaardige verschijnsel toch doet zich hier voor, dat de waarheid door dit conflict zowel kan worden gediend als bestreden. Wanneer een handig colporteur van een of andere secte een uitvoerig theoretisch betoog houdt, zogenaamd op schriftuurlijke grondslag, waartegen de eenvoudige buitenman niets weet in te brengen, omdat zijn theoretische visie tenslotte te kort schiet en zijn objectieve kennis niet voldoende is om tegenargumenten te leveren, dan weigert hij toch zich over te geven omdat hij innerlijk overtuigd is, dat er aan het betoog van den colporteur iets ontbreekt.

In zoo'n geval helpt dus de instelling, die we subjectief noemden, den betrokkene om op het goede pad te blijven.

Maar in andere gevallen zal iemand, die een zekere neiging heeft naar rekkelijkheid, weigeren een betoog, dat scherp belijnd is en geheel op schriftuurlijke basis wordt opgebouwd, als dwingend te erkennen, omdat hij tenslotte innerlijk niet gebonden is aan de praemissen van het betoog. In dat geval doet de subjectieve tendenz in zijn houding aan de waarheid te kort.

We staan hier voor een uiterst moeilijke kwestie. Eigenlijk kan men wel zeggen, dat hier het typische conflict wordt aangeraakt, dat alle eeuwen door de houding jegens de christelijke levens- en wereldbeschouwing heeft beïnvloed. Althans sinds het verstrijken der Middeleeuwen af begon men te spreken van het recht van het eigen inzicht. Tijdens de Middeleeuwen had men meer in het algemeen genomen de instelling, dat de waarde der dingen lag in het objectieve. De instelling van den individu was tijdens de Middeleeuwen dan ook in de eerste plaats die van het buigen voor wat met objectief gezag kwam. Dit hing ook weer samen met het feit, dat in de Middeleeuwen de waarde van de organisatie (Staat en Kerk) beschouwd werd als de primaire, terwijl het belang en het inzicht van den individu aan dat van het organisme, waarvan hij lid was, ten eenenmale ondergeschikt gezien werd. Wanneer echter het humanisme komt, brengt dat de gedachte van de betekenis van het individuele leven naar voren, en legt het den nadruk op de waarde van de microkosmos, de kleine en toch groote wereld die in den mensche-

lijken individu zelf, leeft en zich beweegt. Zoo wordt de waarde van de persoonlijkheid en van het persoonlijk inzicht gepredikt als een nieuwe waarde, die tegenover de objectieve erkenning moet worden gehandhaafd.

En sindsdien worstelt er in de geestesgeschiedenis des menschen altijd het conflict tusschen objectieve waarheid en subjectieve waarden.

Natuurlijk is zonder meer dat conflict nooit op te lossen. De eenige mogelijkheid om tot een oplossing te komen is deze, dat de mensch de gedachte van de autonomie, die aan het humanistisch streven ten grondslag ligt, loslaat. De mensch is niet zichzelf een wetgever (autonomie) maar hij heeft zich te onderwerpen aan de wet, die van elders komt (heteronomie). Gods wet is het, die zijn leven heeft te beheerschen en Gods openbaring is het die met gezag komt.

Vandaar dan ook dat in het conflict, dat we boven noemden: „het conflict tusschen toestemmen en instemmen“, de moderne tijd geen oplossing weet te geven. Behalve dan wanneer men weer een autoriteit aanneemt, die staat boven den individu. Zoo dient men bijvoorbeeld aan het groepsbelang, het klassebelang, enz., als waarden die boven de betekenis van het individu uitgaan. Feitelijk grijpt men hiernede terug naar de Middeleeuwsche beschouwing, een beschouwing die weer steun vindt in Grieksche filosofische stroomingen.

In wezen dwingt men daar echter tot simpele onderwerping zondermeer. Immers de subjectieve waarden worden in het als objectief waardevol aangediende niet opgenomen, komen niet tot een versmelting ermee, maar worden er eenvoudig aan onderworpen.

De christelijke levens- en wereldbeschouwing geeft echter wel een oplossing. De objectieve waarheid, die God ons in Zijn Woord geopenbaard heeft, is niet zoals de Middeleeuwen het zagen, een bezit van de Kerk waarvoor de individu heeft te buigen, maar is het levend Woord van God dat organisch ingaat tot het leven van de Kerk, maar ook tot het leven van de enkelingen zelf om hen het leven en hun eigen leven te leeren verstaan. Het is niet zoo, dat we ons hebben te onderwerpen aan de waarheid Gods zoo ongeveer met de houding van: „daar is nu eenmaal niets aan te doen, we moeten maar zwijgen“, neen, de waarheid Gods komt in ons leven als een reformeerende kracht, en dan zóó, dat het licht Gods door ons gezien wordt ook als ons licht, het licht waarbij we zelf wandelen en het licht, dat we weer voor anderen uitstralen.

Vanzelfsprekend betekent dit, dat we het natuurlijk licht dan zien ondergaan. Onze natuurlijke strevingen, onze menselijke verwachtingen gaan daarbij te gronde. Dat is ook de bedoeling, die God heeft met Zijn openbaring. Als de zon schijnt behoeft de kaars niet te branden. Maar hieruit volgt, dat ook het eigenaardige vraagstuk omtrent het conflict tusschen toestemmen en instemmen is op te lossen.

Wanneer er tusschen toestemmen en instemmen een botsing is, moet een van tweeën een element bevatten, dat vreemd is aan datgene, wat God als Zijn waarheid ons bekend gemaakt heeft; dat is duidelijk. Vandaar, dat een christen zoolang er conflict is tusschen datgene wat hij theoretisch moet toestemmen en datgene wat eigenlijk zijn instemming heeft, nooit rust kan hebben. Dit conflict geeft in hem altijd de spanning naar de oplossing. Immers hij kan er geen vrede bij hebben dat hij eigenlijk een gedeeld leven heeft. Het is trouwens strijdig met onzen menscheelijken aanleg om er twee beschouwingen op na te houden, één die we theoretisch poneeren en één die we praktisch gebruiken.

(Ik zeg niet dat deze levenshouding niet bij veel menschen, vooral bij jonge menschen, aanwezig is. Maar daarom is er ook in het leven van zooveel jonge menschen zoo'n ernstig conflict, en daarom vinden zooveel jonge menschen de rust van de geloofsovergave niet. Zij willen de worsteling om de eenheid tusschen toestemmen en instemmen niet aanvaarden en uit vrees voor die worsteling blijven zij in het conflict en wentelen den onvrede over het conflict dan vaak weer af op de objectieve waarheid, op de Kerk, op de dogmatiek enz.)

Wanneer nu een sectarische colporteur bij een eenvoudig mensch komt en die colporteur weet een betoog op te zetten waartegen die eenvoudige met woorden niet kan argumenteeren, zoodat hij theoretisch zal moeten toestemmen, maar hij moet ook weigeren zijn instemming te betuigen, omdat hij gevoelt, dat er in dat betoog toch zooveel is, dat strijdt met zijn binding, dan komt dat omdat de voorwerpelijke waarheid zoozeer ook zijn onderwerpelijk eigendom werd, dat er een eenheid kwam tusschen het licht Gods en het licht waarin hij dagelijks wandelt; ook al kan hij dan misschien door gebrek aan ontwikkeling omtrent dat licht zich niet altijd in begrijpelijke termen uitdrukken, en al kan hij dan niet een handig colporteur van antwoord dienen.

Bij een ge-
hem is
anders
hem le-
Maar
zijn va-
wing-
gebr-
ernstig
lijke w-
bij ied-
lang o-
een ge-
typisch
een g-
houdin-
Nu
ons ze-
Dat
hebben
ons ze-
stig m-
zoeken
dat we
ons ha-

Verke-
Predi-

Onbe-
slig va-
te Drie-
dat (m-
het m-
heel d-

Tot
Kerke-
Ons
„No-
die n-
wordt
Laa-
ik heb-
Doo-
vorige
zegd
was
bever
Belijd
gesch-
wijze
zaak
mag
alzo-
Op
brach-
Paulu-
Ook
leerna-
spoke-
Het
terij
Dat
maar
thuis
Deg-
tride
gerust
geen
ambts
Wel
zwaar
uit on-
werde
kenne
in str-
Als
laats-

Tot
Ik w-
buiten
den mi-
is aan-
vallen
Driebe-
En o-
wat hi-
Imm-
dienare
Gelders
G. Ch.
dienare
als bo-
(Christ-
Nu i-
spreker
of niet
opmerk-
of di-
raadsve-
cieel v-
of he-
een pe-
In h-
slag w-
toogd
moeten
overgeg-
meem-

*) Imm-
van 5.5
„grens“